

EERHERSTEL VOOR HISTORISCH GILDEHUIS

Een van de oudste en best bewaarde gildehuizen in Gent, het Huis van de Vrije Schippers op de Graslei, kreeg een herbestemming als representatiehuis voor het Gentse Havenbedrijf. De grondige renovatie moest met het grootste respect voor het architecturale erfgoed gebeuren. En dat in een buurt waar zware bouwkundige ingrepen geen evidentie zijn. Toch slaagden de architect en de aannemer glansrijk in deze aartsmoeilijke opdracht.

Tekst *Els Jonckheere* | Beeld *Allt*

Een van de uitdrukkelijke wensen van de bouwheer was dat het gildehuis opnieuw zijn oorspronkelijke grandeur zou krijgen, wat bijzonder goed gelukt is.

Het Huis van de Vrije Schippers is een van de weinige voorbeelden van Brabantse gotiek en is sinds 1943 beschermd als monument. Het maakt ook deel uit van een beschermd landschap (1952) dat in 1994 werd omgevormd tot beschermd stadsgezicht. “Een dergelijk pand herbestemmen is geen sinecure”, vertelt ir. architect Wouter Callebaut van Callebaut Architecten. “Nochtans hebben we deze opdracht

De nieuwe elementen zijn zo gekozen dat ze een minimale impact hebben op het authentieke karakter van het pand.

met heel veel plezier aangenomen. Met dit project konden we immers bewijzen dat het mogelijk is om oude geklasseerde gebouwen om te vormen tot een hypermoderne werkplek met vergaderzalen en tentoonstellingsruimte waar duurzaamheid, herkenbaarheid en flexibiliteit centraal staan. Uiteraard met een onvoorwaardelijk respect voor de uitzonderlijke historische elementen die dit pand kenmerken.”

Gevelrenovatie met uitdagingen

Een van de uitdrukkelijke wensen van de bouwheer was dat het gildehuis zijn oorspronkelijke grandeur moest terugkrijgen, want met deze nieuwe locatie gaat North Sea Port (het Gents Havenbedrijf) terug naar zijn eigen roots. “De restauratie van de historische voorgevel was dan ook een belangrijk onderdeel van de opdracht”, licht Wouter Callebaut toe. “Hoewel de dekstenen, waterlijsten en raamdorpels aangetast en verweerd waren, hebben we ze niet verwijderd. Al deze stenen zijn deels afgedekt met lood. Naar aanleiding van deze restauratie is de Balegemse groeve zelfs opnieuw in gebruik genomen, waardoor we de hele gevel – op twee beeldhouwwerken na – konden restaureren met de originele steen.”

Omdat de bouwheer een vergaderzaal met enige ‘ampleur’ wilde, is de dubbelhoge zolderverdieping met fraaie dakconstructie heringericht.

Reversibel ontwerp

Een andere belangrijke vereiste was dat het pand flexibele gebruiksmogelijkheden moest hebben. Daarom werd de kelder vakkundig ingericht als extra verdieping. “Achteraan hebben we een nieuwe kelder voorzien, waarin de sanitaire zones zijn ondergebracht”, aldus Wouter Callebaut. “Deze staat volledig los van het gebouw en is demonteerbaar: een illustratie van de reversibele aanpak die we hanteerden. Ook binnenin moesten de nieuwe ingrepen een minimale impact op het pand hebben. Bovendien moest de inrichting polyvalent en in de toekomst aanpasbaar zijn. Omdat de bouwheer een vergaderzaal met enige ‘ampleur’ wilde, hebben we de dubbelhoge zolderverdieping met

Zelfs de trappen zijn in hun oorspronkelijke staat gerestaureerd.

fraaie dakconstructie heringericht. Voorts is de binnentuin uitgerust met een nieuw sober volume, dat dienstdoet als verbindingszone naar de kelder en toegang voor andersvaliden. Ook dit is demonteerbaar en onderscheidt zich op een duidelijke manier van het historische pand. Andere ingrepen waren de integratie van een lift, het verstevigen van de houten vloeren en dakkap, de plaatsing van branddeuren ... Voor de verwarming kozen we een eenvoudig cascadesysteem, terwijl we in de kelder vloerverwarming hebben geïnstalleerd. Om een balans tussen (toereikende) isolatie en respect voor de bestaande bouwfysische toestand te creëren, zijn er op de zolder een sarkingdak en op de overige verdiepingen achterzetramen toegepast.” ➤

MONUMENT GROUP

Restauratie, renovatie en nieuwbouw
Steenhouwerij en marmerbewerking
Dak-, zink- en loodwerken
Schrijnwerkerij, glas-in-lood, smeedwerk
Decoratief stuc- en staffwerk en restauratieschildertechnieken
Speciale restauratie- en renovatietechnieken
Steigers, stut- en schoringwerken
Archeologisch onderzoek
Projectontwikkeling en herbestemmingen
Speciale technieken

Group Monument nv
Oostrozebekestraat 54
B-8770 Ingelmunster

T +32 51 31 60 80
F +32 51 30 22 37
info@monument.be

monument.be

restoring
the glory

Tafelrond / The Fourth - Leuven

De kelder is omgetoverd tot een extra verdieping.

“De restauratie en herinrichting van dergelijke historische gebouwen vereist een grondig vooronderzoek”

Gent, Huis van de Vrije Schippers Bouwen aan monumenten

De toegevoegde volumes staan los van het gebouw en zijn demontebaar.

Architecturaal

Staal - en Aluminiumschrijnwerk

Lootens Deinze nv

Vaart Linkeroever 52

9800 Deinze

+32 9 282 65 93

Lootens Kortrijk nv

Heirweg 14

8520 Kuurne

+32 56 355 242

Heel wat voorafgaande studies

Callebaut Architecten werd al in 2012 bij het herbestemmingsdossier betrokken. “Dat is zeker geen toeval”, vertelt Wouter Callebaut. “De restauratie en herinrichting van een dergelijk gebouw vereist immers een grondig vooronderzoek. We hebben het Huis van de Vrije Schippers volledig onder de loep genomen, onder meer via een bouwhistorisch onderzoek en een grondige analyse van de natuursteen en het schrijnwerk in de voorgevel. Maar ook een inventaris van de elementen per ruimte, een materiaal-technisch vooronderzoek en een analyse van de dragende structuur behoorden tot het takenpakket.”

Voer voor specialisten

Het moge duidelijk zijn dat niet eender welke aannemer dit project kon uitvoeren. De bouwheer moest op zoek naar een witte raaf die gespecialiseerd is in de restauratie van historische panden en vond zijn gading bij Monument Vandekerckhove uit Ingelmunster, een bedrijf dat over een belangrijke kennis van alle mogelijke technieken en uitvoeringen in dit vakgebied beschikt. “Een bijkomende troef is dat we eveneens ervaring hebben op het vlak van nieuwbouw, renovatie en stabiliteitswerken”, vertelt uitvoeringsdirecteur Andy Depreitere. “Zeker in het Huis van de Vrije Schippers was dat een troef. Hoewel we voornamelijk restauratiewerken hebben uitgevoerd, waren we ook verantwoordelijk voor de ingewikkelde nieuwbouwkelder, de stabiliteit en de verdichting van de verdiepte bestaande kelder, het versterken van de bestaande houten balken met staalplaten ...” ▶

PARTICIPANTEN AAN HET WOORD

LOOTENS DEINZE – STALEN SCHRIJNWERK

Binnenschrijnwerk plaatsen dat het historische karakter van het Huis van de Vrije Schippers verenigt met een hedendaags klimaat: het is een opgave die niet voor iedereen is weggelegd. Lootens Deinze slaagde echter glansrijk in dit opzet. De onderneming is dan ook van geen kleintje vervaard: al twintig jaar ligt het accent op stalen schrijnwerk, waarbij de oppervlaktebehandeling in eigen beheer wordt uitgevoerd. “Dankzij onze eigen sterke engineering en R&D-afdeling slagen we erin om zelfs de moeilijkste opdrachten tot een goed einde te brengen”, vertelt, technisch-commercieel verantwoordelijke Kurt Beheydt. “In dit project kwam het er vooral op aan om de nieuwe elementen zo onopvallend mogelijk te integreren. Courant overleg met het architectenbureau en diverse proefopstellingen hebben in belangrijke mate bijgedragen tot het resultaat. En dat mag gezien worden: het binnenschrijnwerk in stalen Jansen-profielen met een zeer specifieke aanwerking aan de gotische ruwbouwelementen, het moderne glazen inkomgeheel op het binnenplein en een tachtigtal slanke stalen achterzetramen in handelsstaal met op maat gemaakt beslag passen perfect in het plaatje dat de architect en de bouwheer voor ogen hadden. Gezien de verregaande detaillering en de unieke locatie is dit dan ook een project waar we bijzonder trots op zijn.”

WZC Triamant Zottegem, Oudenhove - Brasserie de Zeven

www.ERWIN SNIJDERS.be

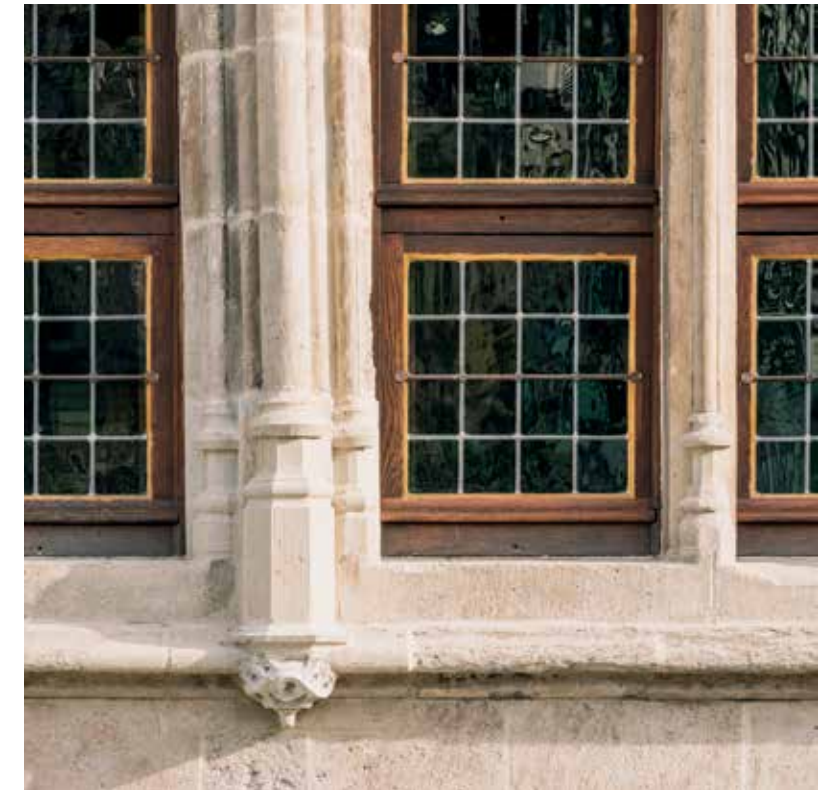
GLASRAAMATELIER

TERWESTSTRAAT 23 - 9180 MOERBEKE-WAAS BVBA

GSM - 0495.244.344

De Balegemse groeve werd opnieuw in gebruik genomen, zodat de hele gevel – op twee beeldhouwwerken na – kon worden gerestaureerd met de originele steen. Ook de ramen zijn gerestaureerd en zelfs volgens de oude methode teruggeplaatst.

CALLEBAUT
ARCHITECTEN

Voorgevel | Restauratie en herbestemming 'Huis van de Vrije Schippers', Graslei Gent ©ALLT

KANTOOR
Sint-Gerolfstraat 32B, 9031 Drongen

T +32 (0)9 395 10 10
E info@callebaut-architecten.be
W www.callebaut-architecten.be

Flinke boterham

Toch kon Monument Vandekerckhove zich in dit project voornamelijk uitleven op restauratievlak. Zo zorgden de ervaren experts voor het herstellen van de natuursteen, de beeldhouwwerken aan de voorgevel, de houten balkkoppelen in de verdiepingvloeren, de volledige kapconstructie, de dakwerken ... Ze restaureerden tevens de olieverfschilderijen en sjabloonschilderwerken, de vloeren en de bestaande ramen, binnendeuren en trappen. "De restauratie van de voorgevel was zonder twijfel de grootste uitdaging", vervolgt Andy Depreitere. "Eerst en vooral moesten we lang zoeken naar blokken Balegemse natuursteen met een perfecte kwaliteit. Daarnaast moesten we delen van de top van de gevel demonteren en heropbouwen, waarbij een erg gedetailleerde opmeting en benoeming van de herbruikbare stenen een cruciaal gegeven was. Ook de restauratie van de bestaande muurschilderijen was geen evidentie, maar gelukkig beschikken we over vakmensen met veel kennis en vooral engelengeduld. Voorts hebben de locatie op zich en de kleine raamopeningen ons wel wat kopzorgen bezorgd: het was weleens een raadsel hoe we de materialen ter plaatse konden krijgen. Gezien de uiterst beperkte ruimte hebben we zelfs besloten om de werfinrichting verticaal in een zware metaalconstructie te plaatsen. Kortom: het was een project dat niet alleen extreem vakmanschap, maar ook flink wat creativiteit en doorzettingsvermogen vereiste. Alle inspanningen hebben echter geloond, want het Huis van de Vrije Schippers is een pareltje geworden."

TECHNISCHE FIGE

Bouwheer
North Sea Port (Gent)

Architect
Callebaut Architecten (Gent)

Hoofdaannemer
Monument Vandekerckhove (Ingelmunster)

AMBACHT VAN HET HOOGSTE NIVEAU

De restauratie van glas-in-loodramen is specialistenwerk bij uitstek. Een van de witte raven in dit domein is Glasraamatelier Erwin Sniijders uit Moerbeke-Waas. Niet verwonderlijk dat deze ambachtelijke kunstenaar betrokken werd bij de renovatie van het Huis van de Vrije Schippers in Gent. En hij leverde magie, want de glas-in-loodramen stralen opnieuw in hun volle glorie.

Tekst Els Jonckheere | Beeld Glasraamatelier Erwin Sniijders

Om het plaatje compleet te maken, zijn de glasramen op een traditionele manier teruggeplaatst, namelijk met behulp van lijnoliestopverf.

Glasramen restaureren is een zeer technische aangelegenheid waarbij inzicht en precisie cruciaal zijn. Zeker wanneer het om exemplaren van beschermde monumenten gaat. “Wil je duurzaam werk leveren met respect voor de historische achtergrond, de oorspronkelijke materialen en de erfgoedwaarde van het gebouw, dan

heb je een erg grondige kennis van de soorten glas, de verschillende materialen en de mogelijke reinigingstechnieken nodig”, vertelt Erwin Sniijders “De basis leer je tijdens de opleiding, maar enkel met ervaring en passie kan je de nodige maturiteit opbouwen om complexe projecten tot een goed einde te brengen.”

Keuze valt op herloden

Het is met die maturiteit dat het atelier van Erwin Sniijders het verschil maakt. Sinds 1993 restaureert het glas-in-loodramen van oude gebouwen in het hele land en erbuiten. Bij het Huis van de Vrije Schippers ging het om 219 stuks in houten schrijnwerk (109 m²) en 36 exemplaren in natuur-

Een voorbeeld van de magie die Glasraamatelier Erwin Sniijders levert: een glasraam voor en na restauratie.

“Glasramen restaureren is een zeer technische aangelegenheid waarbij inzicht en precisie cruciaal zijn”

De ijzeren windroeden waren te zeer aangetast door corrosie en zijn daarom nagemaakt in koper.

steenramen (16 m²). “Doordat het loodnet verstorven was en er zeer veel glaasjes moesten worden vervangen, werd er beslist om alle glas-in-loodpanelen te herloden. De oude, mondgeblazen groenachtige glaasjes zijn gereinigd en hergebruikt. De visueel storende geel- en roosgekleurde glaasjes die bij een vorige restauratie aan de voorgevel werden toegevoegd om het gebouw wat op te fleuren, zijn vervangen door groene exemplaren zoals ze zich in de best bewaarde gevel in het aanpalende Hazewindsteegje bevonden. Deze glaasjes zijn van Duitse makelij en zijn op dezelfde traditionele wijze geproduceerd: dus ook mondgeblazen.”

En er was nog meer...

Aangezien de ijzeren windroeden met gesmede uiteinden te zeer waren aangetast door corrosie, zijn ze nagemaakt in koper. “Ook dit soort opdrachten behoort tot ons expertisedomein”, vertelt Erwin Sniijders. “In het Hazewindsteegje waren nog enkele koperen exemplaren aanwezig, die geconserveerd werden. Om het plaatje compleet te maken, hebben we de glasramen op de traditionele manier teruggeplaatst, namelijk met behulp van lijnoliestopverf. Gezien de grote hoeveelheid glas-in-loodramen en de prestige van het Huis van de Vrije Schippers was dit een erg mooi project voor ons. In technisch opzicht was het een kolfje naar onze hand, en het resultaat mag er wezen. Eenvoud is de ultieme verfijning ...” ■